

Wykorzystanie środków europejskich dla rozwoju współpracy między szkolnictwem zawodowym a przedsiębiorstwami – główne wnioski z pierwszej fazy badania

Autorzy:

Agnieszka Rybińska

dr Aleksander Żołnierski

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8

01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

© Copyright by: *Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2013*

Raport przygotowany we współpracy z konsorcjum Laboratorium Badań Społecznych i Instytutu ProPublicum w ramach projektu systemowego Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Egzemplarz bezpłatny

1. Cel i zakres badania

Jesienią 2012 roku Instytut Badań Edukacyjnych, przy współpracy z konsorcjum złożonego z Laboratorium Badań Społecznych i Instytutu ProPublicum, przeprowadził badanie diagnostyczne pn. *Wykorzystanie środków europejskich dla rozwoju współpracy między szkolnictwem zawodowym a przedsiębiorstwami*. Stanowiło ono pierwszy etap całościowego badania ewaluacyjnego dotyczącego tego obszaru, a jego wyniki służą do przygotowania drugiej części – badania o charakterze jakościowym na wybranych studiach przypadków.

Przedmiotem diagnozy były projekty wdrożone w ramach Działania 9.2. „Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego” - współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Instytucją zarządzającą Programem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego; z kolei samorząd wojewódzki wyznacza tzw. instytucje pośredniczące II stopnia jako te właściwe do przeprowadzania konkursów w regionach. Całkowity budżet (alokacja) Działania 9.2 wynosi blisko 0.5 mld Euro, z czego 85% stanowią środki UE.

Celem Działania 9.2 jest wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe (z wyłączeniem kształcenia osób dorosłych), służące podniesieniu zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia.

Beneficjentem Działania 9.2 mogą być wszystkie podmioty, z wyłączeniem osób fizycznych.

Grupy docelowe Działania to: uczniowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, szkoły i placówki (instytucje i kadra pedagogiczna) prowadzące kształcenie zawodowe, partnerzy społeczno – gospodarczy, pracodawcy.

Zgodnie ze stanem wdrażania PO KL na dzień 31 maja 2012 roku do Działania 9.2 wpłynęło 4 088 wniosków, a łączna wnioskowana wartość wsparcia wyniosła 185% alokacji. Działanie 9.2. może być realizowane do połowy 2015 roku.

Opisywane badanie obejmowało wszystkie zakończone do 31 grudnia 2011 roku projekty¹ pod kątem identyfikacji realizowanych działań w zakresie współpracy szkół zawodowych z pracodawcami.

Badanie pozwoliło na uzyskanie odpowiedzi na dwa główne pytania badawcze:

- jaka jest dotychczasowa liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które (w ramach realizowanych projektów współfinansowanych z Działania 9.2):
 - współpracowały z przedsiębiorcami,

¹ do 31 grudnia 2011 roku zakończono wdrażanie 507 projektów w ramach Działania 9.2 PO KL

- wdrażały programy rozwojowe,
- jakie formy współpracy szkół z pracodawcami można zidentyfikować?

Identyfikacja zakresu współpracy szkolnictwa zawodowego z lokalnym rynkiem pracy pozwoliła na opracowanie pierwszych wniosków i rekomendacji z dotychczasowej (lata 2008-2011) realizacji tego działania w skali ogólnopolskiej, w tym dotyczących możliwości osiągnięcia założonych w programie POKL wartości docelowych wskaźników.

2. Metodologia

W ramach realizacji badania zastosowana została analiza dokumentów oraz sondaż telefoniczny (CATI). Analiza dokumentacji służyła zebraniu informacji statystycznej odnoszącej się do dotychczasowej realizacji tego działania i opierała się na następujących dokumentach:

- zapisy Szczegółowego Opisu Priorytetów POKL,
- plany działań dla Działania 9.2 w ramach priorytetu IX POKL (w ujęciu regionalnym; 16 planów działań),
- dokumentacja konkursowa Działania 9.2 (w ujęciu regionalnym; j.w.),
- sprawozdania z realizacji Działania 9.2 w poszczególnych województwach.

Była prowadzona zarówno na poziomie ogólnym (całej populacji), jak i na poziomie zagregowanym (dla poszczególnych województw). Objęła lata 2008–2011, przy czym w przypadku dokumentacji konkursowej zakres analizy ograniczono do tych okresów, w których w poszczególnych województwach realizowano projekty należące do badanej populacji.

Badanie CATI przeprowadzono w okresie wrzesień–październik 2012 r. Badana populacją były projekty finansowane z Działania 9.2., które zostały zakończone do dnia 31 grudnia 2011 roku (dla których złożono wnioski o płatność końcową). Narzędziem badawczym był standaryzowany kwestionariusz wywiadu, dostosowany do specyfiki różnych typów beneficjentów i prowadzonych przez nich działań, w podziale na bloki tematyczne, z możliwością zadawania niektórych bloków określonym typom respondentów. W sumie zrealizowano 387 efektywnych wywiadów, co stanowi 76% populacji projektów skierowanych do badania.

Spis Treści

1. Cel i zakres badania	3
2. Metodologia	4
3. Wyniki badania	6
3.1. Wyniki analizy źródeł wtórnych	6
3.2. Wyniki badania ilościowego	18

3. Wyniki badania

3.1. Wyniki analizy źródeł wtórnych

Do końca grudnia 2011 roku łącznie przeprowadzono 50 konkursów na składanie wniosków o dofinansowanie realizacji projektów w ramach Działania 9.2. Najwięcej konkursów ogłoszono w województwach: lubuskim, podkarpackim oraz warmińsko-mazurskim (po 5 konkursów), najmniej w województwie małopolskim oraz pomorskim (po jednym konkursie).

W województwie dolnośląskim i małopolskim zdecydowano się w trakcie realizacji Działania 9.2. na uruchomienie projektów systemowych zamiast ogłaszania kolejnych konkursów. W województwie dolnośląskim jest to projekt „Modernizacja kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku”, realizowany przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego - Wydział Edukacji i Nauki oraz partnera - Dolnośląskie Centrum Informacji Zawodowej i Doskonalenia Nauczycieli w Wałbrzychu. Projekt adresowany jest do szkół oferujących kształcenie zawodowe w kluczowych dla województwa branżach. W pierwszej edycji projektu wsparciem objęto 218 szkół, w drugiej edycji, będącej jeszcze w trakcie realizacji, zakłada się objęcie wsparciem 250 szkół. W województwie małopolskim projekt "Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce" realizowany jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego w partnerstwie z organami prowadzącymi szkoły zawodowe w województwie i partnerami niepublicznymi (w tym wiodącym pracodawcą w regionie). Planowany okres zakończenia projektu to koniec 2014 roku.

Tabela 1. Liczba konkursów w regionach i projektów objętych badaniem

Województwo	Liczba konkursów	Liczba projektów w bazie projektów objętych badaniem
Ogółem	50	505
Dolnośląskie	2	23
Kujawsko-pomorskie	3	21
Lubelskie	2	27
Lubuskie	5	10
Łódzkie	3	28
Małopolskie	1	28
Mazowieckie	2	19

Opolskie	3	34
Podkarpackie	5	36
Podlaskie	4	29
Pomorskie	1	43
Śląskie	3	22
Świętokrzyskie	4	41
Warmińsko-mazurskie	5	75
Wielkopolskie	4	37
Zachodnio-pomorskie	3	33

Analiza danych zastanych pokazuje, że wdrażanie Działania 9.2. przebiegało w dwóch fazach – początkowej, której towarzyszyła niepewność co do poprawności formułowania celów Działania 9.2 oraz innych zapisów dokumentacji konkursowej, oraz fazy rozwoju, podczas której następowały działania usprawniające proces realizacji Działania. Po doświadczeniach z pierwszego okresu wdrażania Działania 9.2 poszczególne województwa dokonywały korekt w zapisach dokumentacji konkursowej, w tym również w celu przeciwdziałaniu niewielkiemu zainteresowaniu potencjalnych beneficjentów udziałem w projektach z zakresu współpracy z lokalnym rynkiem pracy. Odbywało się to poprzez wprowadzanie do dokumentacji konkursowej tzw. kryteriów strategicznych nakierowanych na współpracę szkół z przedsiębiorcami. Czasami wymóg współpracy był wprost wpisany jako tzw. kryterium dostępu - wymóg, jaki należało spełnić, aby wniosek o dofinansowanie został skierowany do oceny merytorycznej. Podjęte działania przyniosły pozytywne skutki - zwiększono liczbę projektów zakładających współpracę z przedsiębiorcami, jednakże nie na tyle, aby mówić o poprawie tempa osiągania założonych wartości docelowych wskaźników.

Do tych ostatnich należą z kolei:

A. Wskaźniki produktu:

- Liczba szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które wdrożyły programy rozwojowe
- Liczba szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które współpracowały z przedsiębiorcami w zakresie wdrażania programów rozwojowych
- Liczba uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w stażach i praktykach

B. Wskaźniki rezultatu

- Odsetek szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które wdrożyły programy rozwojowe w relacji do wszystkich szkół tego typu

- *Odsetek szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które współpracowały z przedsiębiorcami w zakresie wdrażania programów rozwojowych*

Analiza desk research wykazała, że stopień realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla Działania 9.2 nie będzie osiągnięty w przypadku wielu województw oraz dla całego kraju. Poniższa tabela obrazuje stan osiągnięcia wskaźników realizacji Działania 9.2 na dzień 31 grudnia 2011 roku, gdzie na czerwono zostały zaznaczone wskaźniki budzące na tym etapie wątpliwości odnośnie możliwości ich osiągnięcia na koniec okresu wdrażania PO KL.

Tabela 2. Stan realizacji działania 9.2 po kątem osiągnięcia wskaźników na dzień 31.12.2011 r.

LP.	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa POKL	Wartość osiągnięta	Wartość osiągnięta w %
Wskaźniki produktu				
1.	<i>Liczba szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które wdrożyły programy rozwojowe</i>	3 000	1 883	62.8%
2.	<i>Liczba szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które współpracowały z przedsiębiorcami w zakresie wdrażania programów rozwojowych</i>	2 250	925	41,1%
3.	<i>Liczba uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w stażach i praktykach</i>	322 303	24 188	7,5%
Wskaźniki rezultatu				
4.	<i>Odsetek szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które wdrożyły programy rozwojowe w relacji do wszystkich szkół tego typu</i>	50%	Średnia 52%	
5.	<i>Odsetek szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które współpracowały z przedsiębiorcami w zakresie wdrażania programów rozwojowych</i>	38%	Średnia 25%	

Najwięcej problemów jest w osiągnięciu planowanych wartości wskaźników związanych z bezpośrednim zaangażowaniem we współpracę pracodawców – dotyczy to wskaźnika odnoszącego się do liczby szkół współpracujących z pracodawcami przy wdrażaniu programów rozwojowych oraz liczby uczniów objętych stażami i praktykami. W przypadku tego drugiego wskaźnika można zauważyć, że nawet w tym województwie, które najlepiej radzi sobie z osiągnięciem wyznaczonego celu (województwo opolskie), wartość wskaźnika wynosiła 21,5% wartości docelowej (w większości województw nie przekraczała ona 10%).

Tabela 3. Stan realizacji wskaźników rezultatu i produktu w Działaniu 9.2 na koniec 2011 roku od początku realizacji

	Wskaźniki rezultatu							Wskaźniki produktu					
	Odsetek szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które wdrożyły programy rozwojowe w relacji do wszystkich szkół tego typu		Odsetek szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które współpracowały z przedsiębiorstwami w zakresie wdrażania programów rozwojowych, w relacji do wszystkich szkół tego typu		Liczba uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w stażach i praktykach w ramach Priorytetu			Liczba szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które wdrożyły programy rozwojowe			Liczba szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które współpracowały z przedsiębiorcami w zakresie wdrażania programów rozwojowych		
	wartość docelowa	wartość osiągnięta	wartość docelowa	wartość osiągnięta	wartość docelowa	wartość osiągnięta	stosunek wartości osiągniętej do docelowej	wartość docelowa	wartość osiągnięta	stosunek wartości osiągniętej do docelowej	wartość docelowa	wartość osiągnięta	stosunek wartości osiągniętej do docelowej
RAZEM					293 610	24 188	8,24%	2501	1883	75,29%	1757	925	52,65%
Dolnośląskie	38%	92,15%	75%	90,78%	21 649	1 229	5,68%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Lubelskie	50,00%	53,08%	38,00%	24,31%	20 654	1 124	5,44%	207	155	74,88%	155	71	45,81%
Lubuskie	50,00%	50,36%	38,00%	14,39%	8 848	1 224	13,83%	82	70	85,37%	61	20	32,79%
Łódzkie	50,00%	37,60%	38,00%	11,70%	20 192	973	4,82%	181	39	21,55%	17	17	100,00%
Małopolskie	50,00%	81,59%	38,00%	47,53%	28 777	3 510	12,20%	248	297	119,76%	186	173	93,01%
Mazowieckie	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	37 107	3 176	8,56%	349	226	64,76%	262	43	16,41%
Opolskie	50,00%	114,42%	38,00%	58,65%	8 455	1 818	21,50%	74	119	160,81%	56	61	108,93%

Podkarpackie	50,00%	36,99%	38,00%	19,11%	21 033	1 294	6,15%	168	91	54,17%	126	47	37,30%
Podlaskie	50,00%	63,36%	38,00%	54,96%	11 337	1 473	12,99%	105	83	79,05%	79	72	91,14%
Pomorskie	50,00%	71,83%	38,00%	55,40%	18 265	989	5,41%	168	306	182,14%	126	236	187,30%
Śląskie	50,00%	21,69%	38,00%	5,18%	36 228	2 479	6,84%	331	113	34,14%	248	27	10,89%
Świętokrzyskie	50,00%	46,00%	38,00%	13,70%	13 381	639	4,78%	119	74	62,18%	89	22	24,72%
Warmińsko - mazurskie	50,00%	55,25%	38,00%	28,18%	13 803	1 689	12,24%	131	100	76,34%	98	51	52,04%
Wielkopolskie	50,00%	37,60%	38,00%	11,70%	20 192	973	4,82%	199	96	48,24%	149	30	20,13%
Zachodniopomorskie	50,00%	50,89%	38,00%	24,55%	13 689	1 598	1,00%	139	114	82,01%	105	55	52,38%

Tabela 4. Założenia wskaźnika produktu „liczba szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które współpracowały z przedsiębiorcami w zakresie wdrażania programów rozwojowych” a wielkość populacji szkół

Województwo	Wartość docelowa	Liczba szkół zawodowych (w tym technika) w roku szkolnym 2010/2011 ²	Stosunek wartości docelowej do liczby szkół
Lubelskie	155	275	56%
Lubuskie	61	133	46%
Łódzkie	17	232	7%
Małopolskie	186	340	55%
Mazowieckie	262	416	63%
Opolskie	56	100	56%
Podkarpackie	126	222	57%
Podlaskie	79	122	65%
Pomorskie	126	213	59%
Śląskie	248	432	57%
Świętokrzyskie	89	156	57%
Warmińsko - mazurskie	98	182	54%
Wielkopolskie	149	372	40%
Zachodniopomorskie	105	210	50%

- W tabeli nie ujęto województwa dolnośląskiego (w sprawozdaniu z realizacji PO KL operuje się w nim wartością docelową odsetka szkół prowadzących kształcenie zawodowe, które współpracowały z przedsiębiorcami w zakresie wdrażania programów rozwojowych, a nie liczby szkół) oraz kujawsko – pomorskiego (w sprawozdaniu z realizacji PO KL za rok 2011 brak jest informacji o stanie realizacji Działania 9.2 - w tabelach ze wskaźnikami podano „nie dotyczy”).

² szkoły dla młodzieży oraz specjalne w kategoriach: ZASADNICZE SZKOŁY ZAWODOWE - SZKOŁY PUBLICZNE, NIEPUBLICZNE O UPRAWNIENIACH SZKÓŁ PUBLICZNYCH I NIEPUBLICZNE oraz TECHNIKA I TECHNIKA UZUPEŁNIAJĄCE - SZKOŁY PUBLICZNE, NIEPUBLICZNE O UPRAWNIENIACH SZKÓŁ PUBLICZNYCH I NIEPUBLICZNE

Tabela 5. Założenia dotyczące wartości docelowej wskaźnika rezultatu „liczba uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w stażach i praktykach” a wielkość populacji potencjalnych beneficjentów ostatecznych (uczniów)

Województwo	Wartość docelowa wskaźnika	Liczba uczniów szkół zawodowych w roku szkolnym 2010/2011 ³	Stosunek wartości docelowej do liczby uczniów
Dolnośląskie	21649	52 177	41%
Lubelskie	20 654	42 511	49%
Lubuskie	8 848	23 332	38%
Łódzkie	20 192	42 382	48%
Małopolskie	28 777	74 138	39%
Mazowieckie	37 107	79 808	46%
Opolskie	8 455	21 744	39%
Podkarpackie	21 033	52 033	40%
Podlaskie	11 337	25 539	44%
Pomorskie	18 265	47 783	38%
Śląskie	36 228	91 375	40%
Świętokrzyskie	13 381	29 893	45%
Warmińsko - mazurskie	13 803	32 241	43%
Wielkopolskie	20 192	77 873	26%
Zachodniopomorskie	13 689	31 948	43%

- W przypadku województw dolnośląskiego i małopolskiego realizowano projekt systemowy. W tabeli nie przedstawiono województwa kujawsko - pomorskiego (w sprawozdaniu z realizacji PO KL za rok 2011 brak jest informacji o stanie realizacji Działania 9.2 - w tabelach ze wskaźnikami podano „nie dotyczy”).

³ szkoły dla młodzieży oraz specjalne w kategoriach: ZASADNICZE SZKOŁY ZAWODOWE - SZKOŁY PUBLICZNE, NIEPUBLICZNE O UPRAWNIENIACH SZKÓŁ PUBLICZNYCH I NIEPUBLICZNE oraz TECHNIKA I TECHNIKA UZUPEŁNIAJĄCE - SZKOŁY PUBLICZNE, NIEPUBLICZNE O UPRAWNIENIACH SZKÓŁ PUBLICZNYCH I NIEPUBLICZNE

W realizacji Działania 9.2 pojawił się realny problem osiągnięcia wskaźników dla rezultatu dotyczącego liczby uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w stażach i praktykach⁴. Zestawiając wartości omawianego wskaźnika z wielkością populacji docelowej (nie uwzględniając jednakże zmian zaistniałych w wyniku kończenia edukacji przez najstarsze roczniki i rozpoczynania nauki przez najmłodsze), zaobserwować można, że oczekiwano, że z praktyk i staży skorzysta (w zależności od województwa) od około 26% do blisko połowy uczniów. Jednocześnie wartość docelowa liczby szkół współpracujących z przedsiębiorcami wahała się od 7% do około 65% ogółu szkół w regionie. Przyjmując w dużym uproszczeniu, że na jedną szkołę zawodową przypada przeciętnie 195 uczniów⁵, to osiągalność wyznaczonego wskaźnika dotyczącego liczby uczniów oznaczałaby konieczność uczestnictwa w stażach i praktykach od mniej więcej 60% do ponad 70% uczniów ze szkół realizujących projekt, a te z kolei nie musiały i w praktyce nie obejmowały w 100% programów staży i praktyk.

Reasumując, można pokusić się więc o stwierdzenie, że przyczyną niemożności osiągnięcia planowanych wskaźników Działania 9.2 jest:

- nierealne wyznaczenie wartości docelowej w POKL. Podczas realizacji Działania 9.2 korygowano wartości docelowe tego wskaźnika, gdyż początkowo były one zbliżone do wielkości populacji ogółem uczniów. Przykładowo w jednym z województw planowano, że liczba uczniów, którzy zostaną objęci stażami i praktykami wyniesie ok. 70 tys., podczas gdy zgodnie z danymi GUS liczba uczniów techników i zasadniczych szkół zawodowych w roku oświatowym 2010/2011 wynosiła jedynie ponad 40 tys.
- słabe powiązanie ze sobą wartości niektórych wskaźników (liczba uczniów to właściwie pochodna liczby szkół wdrażających we współpracy z przedsiębiorcami programy rozwojowe, tymczasem wartości docelowe dla wskaźnika dot. liczby szkół praktycznie wykluczały osiągnięcie zamierzonej liczby uczniów (były zbyt małe, aby osiągnąć oczekiwany rezultat).
- brak spójności założeń dotyczących Działania 9.2 – jednoczesne oczekiwanie masowego uczestnictwa uczniów w praktykach i stażach i faworyzowanie (na poziomie kryteriów oceny wniosków) projektów kierowanych do wybranych grup potencjalnych beneficjentów (np. dodatkowe punkty za wsparcie niepełnosprawnych, podczas gdy osiągnięcie zakładanej liczby uczniów uczestniczących w praktykach i stażach wymagało docierania do szerokiej populacji uczniów).

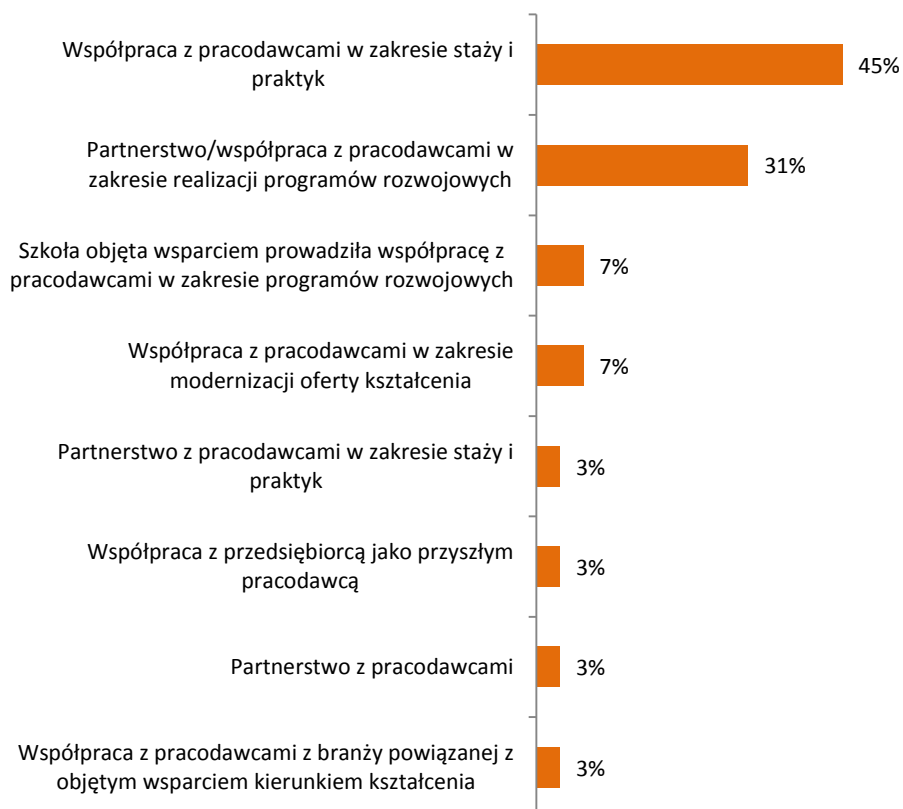
Największe problemy występowały w realizacji celów dotyczących współpracy pomiędzy szkołami a przedsiębiorstwami, nawet pomimo podejmowanych prób przeciwdziałania tej sytuacji, jakimi były np. decyzje o wprowadzeniu do konkursów kryteriów dostępu czy kryteriów strategicznych dotyczących partnerstwa podmiotów oświaty z pracodawcami.

⁴ Por. tabela 3 i tabela 5

⁵ Obliczenia za: *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2010/2011*. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011, ss. 256-261 i 347-351 (szkoły dla młodzieży oraz specjalne w kategoriach: ZASADNICZE SZKOŁY ZAWODOWE - SZKOŁY PUBLICZNE, NIEPUBLICZNE O UPRAWNIENIACH SZKÓŁ PUBLICZNYCH I NIEPUBLICZNE oraz TECHNIKA I TECHNIKA UZUPEŁNIAJĄCE - SZKOŁY PUBLICZNE, NIEPUBLICZNE O UPRAWNIENIACH SZKÓŁ PUBLICZNYCH I NIEPUBLICZNE)

Kryteria dostępu dotyczyły wymogów typowo formalnych, wśród których dominującym był wymóg realizacji projektu na terenie danego województwa. Jednakże w 13 konkursach podjęta została próba sformułowania kryteriów dostępu bardziej doprecyzowujących pożądane projekty i najczęściej dotyczyła ona obowiązku współpracy z pracodawcami w zakresie staży i praktyk. Podobnie wspomniane wyżej kryteria strategiczne ukierunkowywano na współpracę szkół z pracodawcami, premiując w ten sposób dodatkowo składane w odpowiedzi na konkurs projekty.

Wykres 1. Kryteria strategiczne partnerstwa (N=29)

Z powyższego wykresu widać, że w przypadku 29 konkursów na 50 wprowadzono dodatkowe premie za współpracę szkół z pracodawcami, która z kolei mogła przybierać różne formy. W około połowie z nich preferowano te projekty, które zakładają współpracę z pracodawcami w zakresie staży i praktyk, a w około 1/3 konkursów preferowano projekty zakładające ogólnie współpracę i partnerstwo z pracodawcami w zakresie realizacji programów rozwojowych. Sporadycznie premiowano współpracę z pracodawcami przy modernizacji oferty kształcenia, pracodawcami z określonych branż (powiązanych z kierunkiem kształcenia) lub firmami, w których po zakończeniu projektu część absolwentów mogła znaleźć zatrudnienie. Dodatkowe punkty mogły otrzymać szkoły, które dysponowały wcześniejszym doświadczeniem w zakresie współpracy z pracodawcami przy wdrażaniu programów rozwojowych.

Inna grupa kryteriów strategicznych - oczekiwania pod adresem projektu - była stosowana bardzo często (78% konkursów) i adresowana była do grup uczniów preferowanych w danym konkursie.

Tabela 6. Kryteria strategiczne projektu

	N	%
Ogółem	39	100%
Projekt zakłada wsparcie uczniów niepełnosprawnych/ze szkół specjalnych/szkoły specjalne	12	31%
Projekt zakłada wsparcie szkół o niskich wynikach z egzaminów zewnętrznych/zawodowych	7	18%
Projekt obejmuje doradztwo zawodowe i edukacyjne	7	18%
Projekt wykorzystuje określoną liczbę instrumentów	6	15%
Określona wartość docelowa uczniów / szkół objętych działaniem	4	10%
Dodatkowe zajęcia mają dotyczyć określonych kierunków kształcenia	4	10%
Projekt realizuje programy kształcenia modułowego	4	10%
Projekt zakłada wprowadzenie innowacyjnych form nauczania i oceniania	4	10%
Projekt zakłada doradztwo zawodowe dla uczniów szkół specjalnych	4	10%
Projekt zakłada współpracę z pracodawcami w zakresie zawodów kluczowych dla województwa	3	8%
Projekt zakłada modernizację oferty kształcenia zawodowego - w określonych kierunkach	3	8%
Projekt obejmuje modernizację oferty kształcenia zawodowego i wyposażenie w materiały dydaktyczne	3	8%
Projekt zakłada wsparcie istniejących placówek praktycznej nauki zawodu	2	5%
Dodatkowe zajęcia są ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych	2	5%
W ramach projektu tworzone są nowe kierunki kształcenia	2	5%
Projekt zakłada wsparcie dla kierunków rozwojowych wg RSI - sektorów wysokiej szansy	2	5%
W projekcie stosowane są metody i narzędzia do nauczania także na odległość	2	5%
Projekt zakłada wsparcie dla kierunków spójnych z kierunkami zamawianymi	2	5%
Projekt zakłada wsparcie gmin wskazanych w dokumentach strategicznych	2	5%
Projekt zakłada wsparcie uczniów z obszarów wiejskich	1	3%
Projekt adaptuje rozwiązania wypracowane w innym kraju/w partnerstwie ponadnarodowym/wypracowuje nowe	1	3%
Dodatkowe zajęcia są ukierunkowane na rozwój kompetencji informatycznych	1	3%
Projekt zakłada wsparcie dla kierunków istotnych dla województwa	1	3%
Projekt zakłada wsparcie dla zawodów związanych z ochroną środowiska lub energetyką odnawialną	1	3%

W 31% konkursów starano się wspierać uczniów z grup defaworyzowanych, w tym w szczególności uczniów niepełnosprawnych, uczniów ze szkół specjalnych lub szkoły specjalne. W przypadku tego kryterium (wsparcie grup defaworyzowanych) jego popularność rosła z konkursu na konkurs. W roku 2009 zostało zastosowane w tylko raz, rok później cztery razy, a w roku 2011 - 7 razy. Około 1/5 konkursów wspierała projekty, które adresowane były do placówek, których uczniowie mieli niezadowalające wyniki z egzaminów zewnętrznych/zawodowych lub też rzadko do nich przystępowali. Projekty zawierające doradztwo zawodowe i edukacyjne były dodatkowo premiuwane w 18% konkursów, natomiast w 15% projekty kompleksowe, łączące w sobie kilka typów działań/dofinansowanych operacji. Relatywnie rzadko stosowano z kolei kryteria świadczące o perspektywnym podejściu do rozwoju regionu i próbie promowania kierunków przyszłościowych, tj. oczekiwania dotyczące rozwoju kierunków związanych z branżami uznanymi za ważne w wojewódzkich dokumentach strategicznych, tworzenie nowych kierunków kształcenia lub rozwijanie tych, które uznano za perspektywiczne dla regionu.

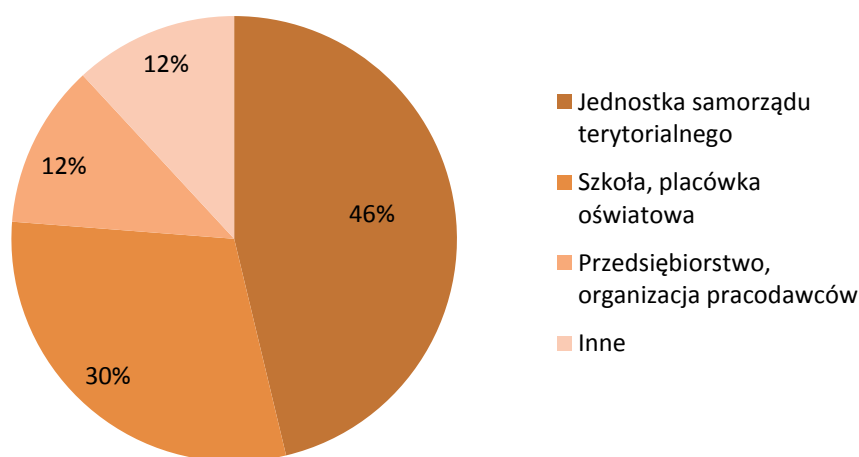
Pomimo tego, że względnie często premiowano projekty dotyczące współpracy szkół z pracodawcami, jedynie 38% beneficjentów ostatecznych projektów rzeczywiście z tej współpracy korzystało. Może wiązać się to z niską trafnością szacunków dokonanych na etapie programowania Działania 9.2, jak również ze stosunkową niską skłonnością do współpracy podmiotów w kraju (niski kapitał społeczny). Ponadto, w strukturze gospodarki dominują przedsiębiorstwa mikro, co z całą pewnością powodowało, że współpraca pomiędzy szkołą a sferą komercyjną musiała być prowadzona z więcej niż jednym przedsiębiorstwem, co z kolei angażuje czas i środki i nie przekłada się w krótkim czasie na dużą liczbę uczniów objętych wsparciem projektu. Należy również podkreślić, że podczas wywiadów (badanie CATI) również pojawiały się – choć relatywnie rzadko - treści mówiące o niechęci ze strony przedsiębiorców do uczestniczenia w projekcie.

3.2 Wyniki badania ilościowego

Beneficjenci

Okolo połowy liczby beneficjentów stanowiły jednostki samorządu terytorialnego, okolo jednej trzeciej - szkoły i placówki oświatowe, jedynie co czwarty beneficjent reprezentował przedsiębiorstwo lub inną instytucję. Wnioski mogły być składane w ramach partnerstwa, jednakże projektodawcy zdecydowanie częściej składali je samodzielnie, tj. bez nawiązania formalnego partnerstwa z innym podmiotem (80%).

Wykres 2. Struktura próby badanych beneficjentów (N=387)

Co ciekawe, tylko jedno województwo (dolnośląskie) wyróżniało się, jeśli chodzi o udział podmiotów z rynku przedsiębiorstw wśród aplikujących do Działania. W przypadku czterech województw (mazowieckie, podkarpackie, kujawsko-pomorskie, lubuskie) żaden przedsiębiorca nie uzyskał wsparcia jako aplikujący do programu.

Tabela 7. Struktura próby badanych beneficjentów według województw (N=387)

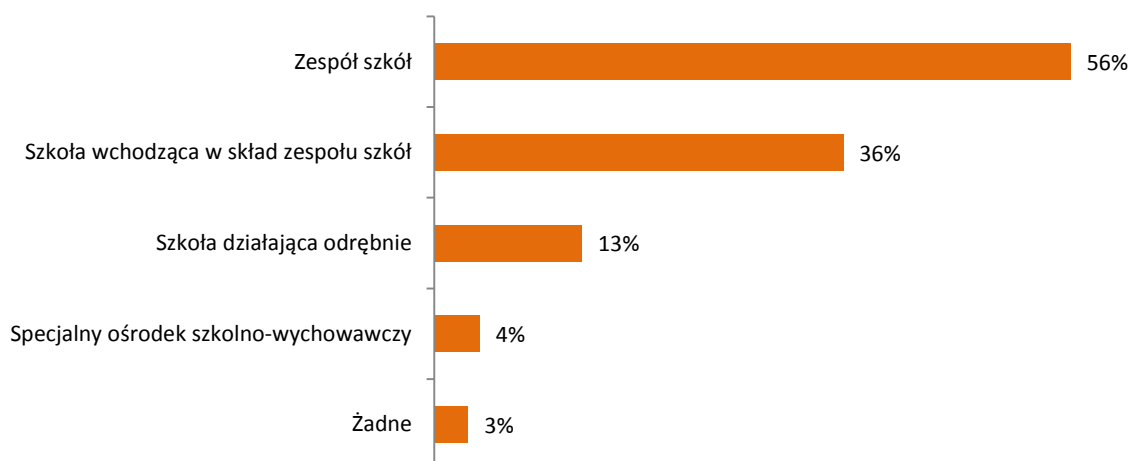
	N	Jednostka samorządu terytorialnego	Szkoła, placówka oświatowa	Przedsiębiorstwo, organizacja pracodawców	Inne
Ogółem	387	46%	30%	12%	12%
Dolnośląskie	18	17%	17%	61%	6%
Kujawsko-pomorskie	16	81%	13%	0%	6%

Lubelskie	24	42%	29%	8%	21%
Lubuskie	8	38%	63%	0%	0%
Łódzkie	24	50%	21%	4%	25%
Małopolskie	23	74%	4%	4%	17%
Mazowieckie	15	53%	33%	0%	13%
Opolskie	25	76%	8%	4%	12%
Podkarpackie	29	17%	76%	0%	7%
Podlaskie	21	57%	29%	5%	10%
Pomorskie	33	24%	48%	21%	6%
Śląskie	20	50%	25%	15%	10%
Świętokrzyskie	33	12%	70%	9%	9%
Warmińsko-mazurskie	46	76%	4%	11%	9%
Wielkopolskie	28	32%	21%	21%	25%
Zachodnio-pomorskie	24	46%	25%	21%	8%

Beneficjenci ostateczni

Beneficjentami ostatecznymi najczęściej (85%) stawały się szkoły zawodowe szczebla średniego, rzadziej zasadnicze szkoły zawodowe (56%), a bardzo rzadko szkoły specjalne, licea profilowane, czy technika uzupełniająca (od 2% do 4%), pomimo iż w przypadku szkół specjalnych często konkursy premiowały projekty do nich adresowane. Ponad połowa projektów (56%) była adresowana do zespołów szkół, 1/3 do pojedynczych placówek wchodzących w skład takich zespołów. Rzadko, bo tylko w 13% projektów działania były prowadzone w szkołach nie tworzących zespołu szkół. Inne placówki (np. ośrodki szkolno - wychowawcze, zespoły szkół specjalnych lub szkoły specjalne) bardzo rzadko brały udział w tym Działaniu.

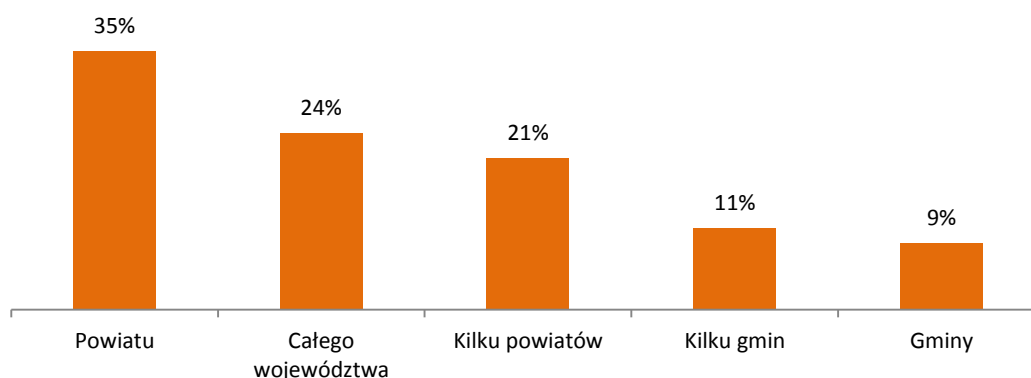
Wykres 3. Struktura próby badanych beneficjentów (N=387)

Zdecydowanie wśród beneficjentów przeważały placówki publiczne (97%); w zaledwie 6% projektów wsparciem objęto placówki niepubliczne, co jest poniekąd odzwierciedleniem struktury populacji szkół zawodowych w Polsce - szkoły niepubliczne stanowią około 10% wszystkich techników i mniej niż 10% ogółu zasadniczych szkół zawodowych.

Pod względem zasięgu terytorialnego 35% projektów było skupione na obszarze jednego powiatu, ale stosunkowo często projekty obejmowały całe województwo (24%) lub kilka powiatów (21%). Około jednej piątej działań było natomiast realizowanych na poziomie kilku lub jednej gminy.

Wykres 4. Struktura badanej próby ze względu na zasięg terytorialny projektów (N=387)

Ciekawie przedstawia się kwestia udziału poszczególnych grup beneficjentów w badanych projektach. W ponad 90% przypadków beneficjentami indywidualnymi projektów byli wszyscy uczniowie lub wybrane grupy uczniów; projekty były zazwyczaj kierowane do wszystkich uczniów niezależnie od ich sytuacji edukacyjnej (dotyczyło to 66% projektów), zaś wsparcie selektywne realizowano w przypadku 26% działań. Udział poszczególnych typów projektów (skierowanych do wszystkich lub do wyselekcjonowanych grup uczniów) pokazuje poniższa tabela.

Tabela 8. Struktura próby badanych projektów według grup beneficjentów

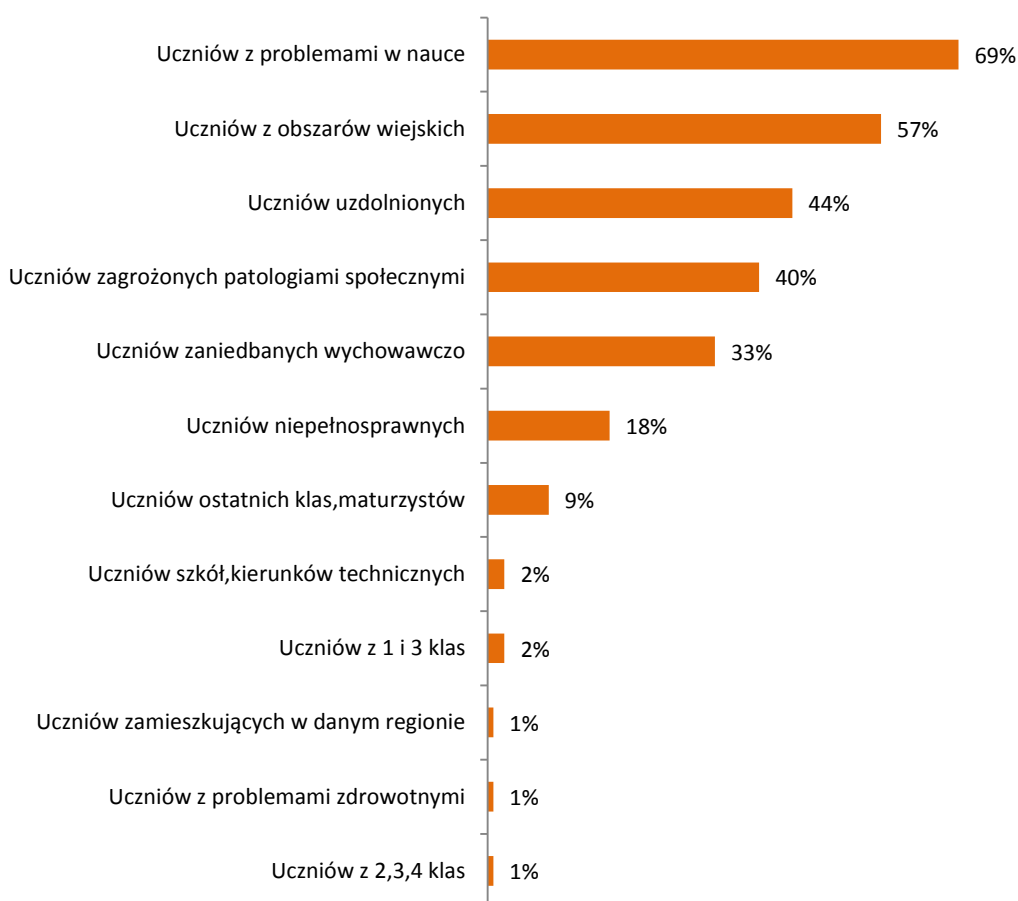
	N	Wszystkich uczniów	Wybranych grup uczniów	Różnie, w zależności od typu działania	Wybranych grup uczniów + różnie w zależności od typu działania
OGÓŁEM	361	66%	26%	8%	34%
Dolnośląskie	10	60%	40%	0%	40%
Kujawsko-pomorskie	16	69%	19%	13%	31%
Lubelskie	22	55%	32%	14%	45%
Lubuskie	8	88%	0%	13%	13%
Łódzkie	22	64%	27%	9%	36%
Małopolskie	23	65%	30%	4%	35%
Mazowieckie	15	73%	7%	20%	27%
Opolskie	24	67%	17%	17%	33%
Podkarpackie	29	55%	38%	7%	45%
Podlaskie	20	75%	20%	5%	25%
Pomorskie	29	69%	28%	3%	31%
Śląskie	19	53%	47%	0%	47%
Świętokrzyskie	32	72%	25%	3%	28%
Warmińsko-mazurskie	45	60%	24%	16%	40%
Wielkopolskie	24	75%	21%	4%	25%
Zachodnio-pomorskie	23	70%	26%	4%	30%

Projekty realizowane w sposób selektywny kierowane były zazwyczaj do uczniów, którzy odnosili słabsze wyniki w nauce lub do uczniów z obszarów wiejskich (odpowiednio 69 i 57%). W przypadku 44% projektów wspierano uczniów uzdolnionych. Nieco rzadziej wsparcie selektywne kierowano do uczniów zagrożonych patologiami lub zaniedbanych wychowawczo (odpowiednio 40% i 33%). Najmniej liczną grupę beneficjentów stanowili uczniowie niepełnosprawni. Wsparcie tego typu realizowano w jedynie 18% projektów. Wydaje się, że udział poszczególnych grup beneficjentów w populacji projektów był w pewnym stopniu uzależniony od możliwości ich identyfikacji oraz stopnia skomplikowania procesu selekcji grup beneficjentów.

Pomimo premiowania wybranych typów projektów należy podkreślić, że selektywność wsparcia nie była ściśle związana z kryteriami strategicznymi zapisanymi w dokumentacji konkursowej - w województwie dolnośląskim, gdzie wśród projektów „selektywnych” 75% z nich obejmowało uczniów niepełnosprawnych, nie przyznawano dodatkowych punktów za kierowanie wsparcia do tej grupy beneficjentów. Na drugim biegunie znajdowało się województwo lubuskie, gdzie pomimo zapisów o dodatkowym punktowaniu projektów, które kierowane byłyby do uczniów niepełnosprawnych, nie zrealizowano ani jednego projektu, który byłby kierowany do tej grupy.

Udział poszczególnych grup uczniów, do których kierowano selektywnie działania realizowane w ramach projektów, pokazuje poniższy wykres.

Wykres 5. Selektywność projektów (grupy uczniów, do których adresowane były działania realizowane w ramach projektów) (N=124)

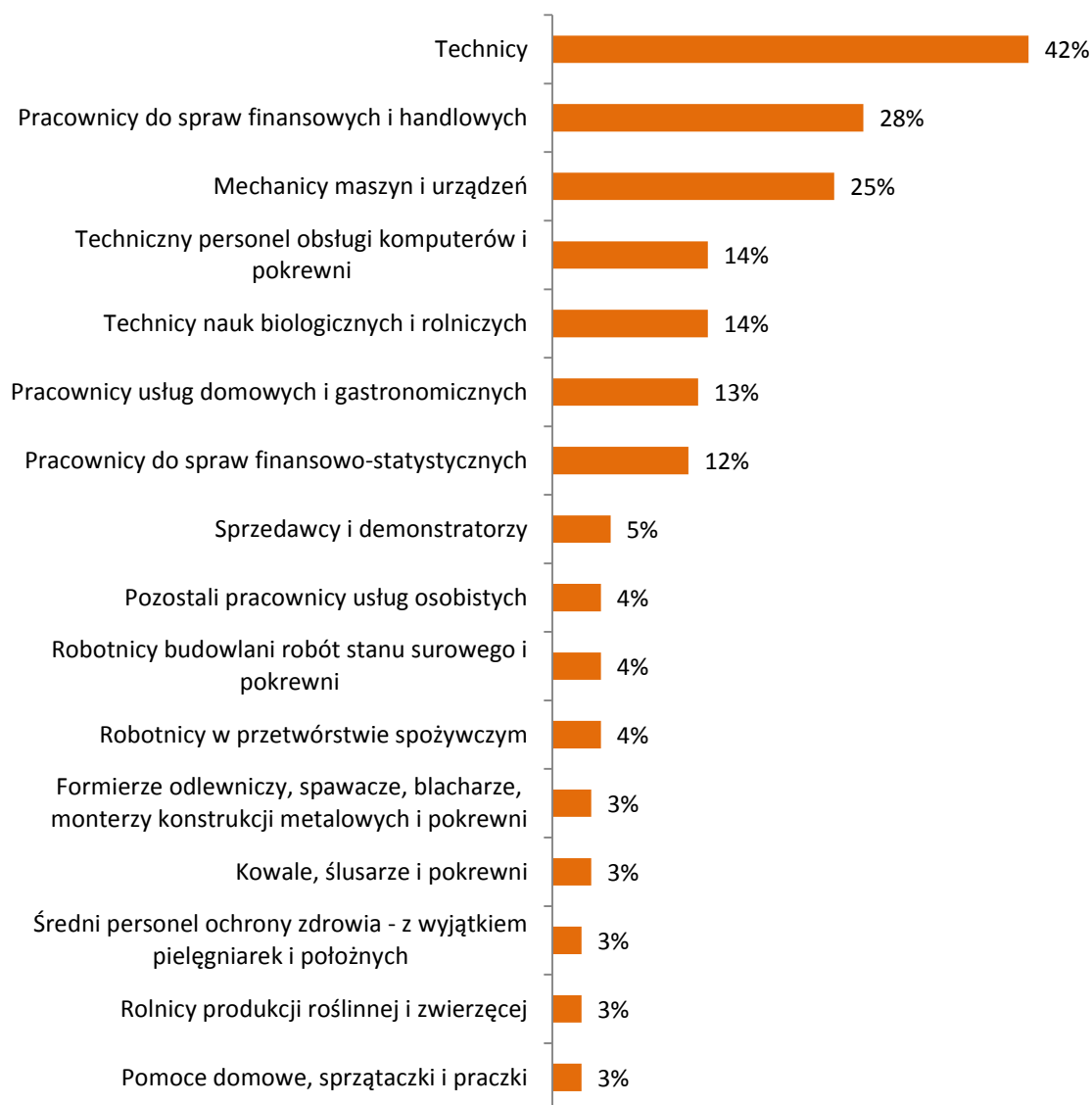

Na wykresie pominięto kategorie wskazane przez mniej niż 1% respondentów.

Działania kierowane do uczniów w około jednej trzeciej projektów były wyspecjalizowane i uzależnione od określonego kierunku kształcenia lub zawodu. Wsparciem w projekcie najczęściej obejmowano kierunki techniczne (42% wskazań). Należy przy tym podkreślić, że wymieniane zawody ujęte w tej grupie były bardzo różnorodne. Kolejną kategorię stanowiły zawody związane z handlem

i usługami finansowymi (28% wskazań). W tej grupie znalazły się też np. hotelarstwo, obsługa turystyczna, organizacja usług gastronomicznych. W 25% wskazań projektem obejmowano specjalizacje w zakresie maszyn i urządzeń. Na kolejnych miejscach, z relatywnie wysokim odsetkiem odpowiedzi znalazły się jeszcze: techniczny personel obsługi komputerów i zawody pokrewne, technicy nauk biologicznych i rolniczych (po 14% wskazań), pracownicy usług domowych i gastronomicznych (13% wskazań) oraz pracownicy do spraw finansowo-statystycznych (12% wskazań). Kierunki specjalizacji i zawody, które objęte były wsparciem, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 6. Kierunki i zawody objęte wsparciem (N=116)

Na wykresie zostały przedstawione odpowiedzi wyłącznie tych respondentów, którzy zadeklarowali, że w ramach projektu wspierano wybrane kierunki/zawody. Pominięto wskazania poniżej 2%.

Doświadczenie w realizacji projektów

Wśród realizatorów projektów podmioty, które posiadały już doświadczenie w realizowaniu przedsięwzięć o takim samym lub zbliżonym charakterze stanowiły dość dużą grupę. W przypadku projektów obejmujących współpracę z przedsiębiorcami, procent beneficjentów, którzy posiadali doświadczenie w podobnych inicjatywach realizowanych wcześniej, to 53% w przypadku staży oraz 73% w przypadku praktyk. W przypadku projektów obejmujących współpracę z instytucjami rynku pracy, beneficjenci deklarujący posiadanie doświadczenia we współpracy z urzędami pracy stanowili 72%, z Ochotniczymi Hufcami Pracy 68%, a z niepublicznymi agencjami zatrudnienia 65%.

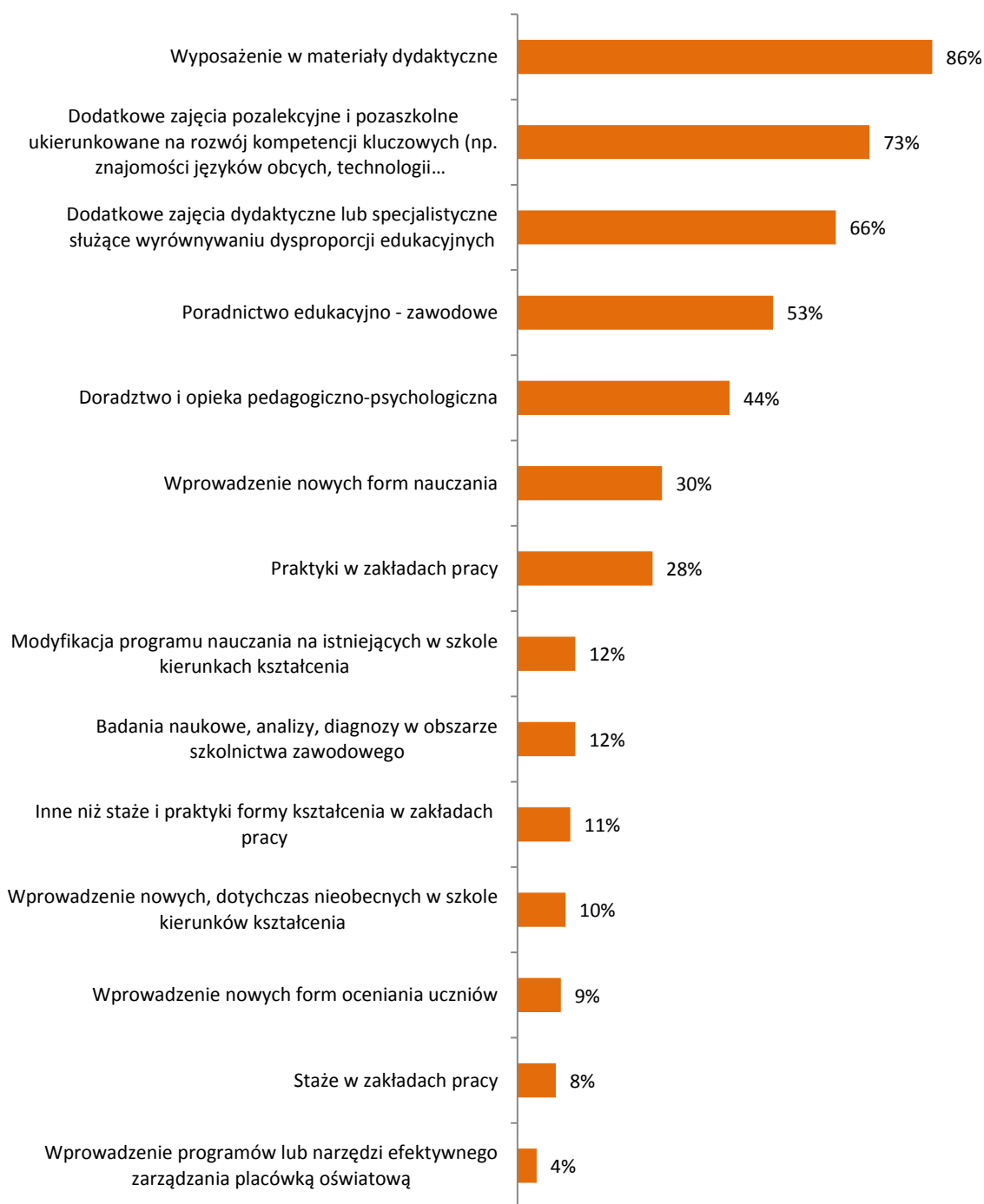
W przypadku działań obejmujących dodatkowe zajęcia dydaktyczne lub specjalistyczne, czy poradnictwo edukacyjno-zawodowe, te jednostki, dla których działania takie nie były nowością, stanowiły odpowiednio 45 i 69%.

Mniejsze doświadczenie wykazywały jednostki, które w ramach Działania 9.2 planowały projekty dotyczące wprowadzenia nowych kierunków kształcenia, nowych form oceniania uczniów czy programów efektywnego zarządzania placówką oświatową.

Tematyka wdrażanych projektów

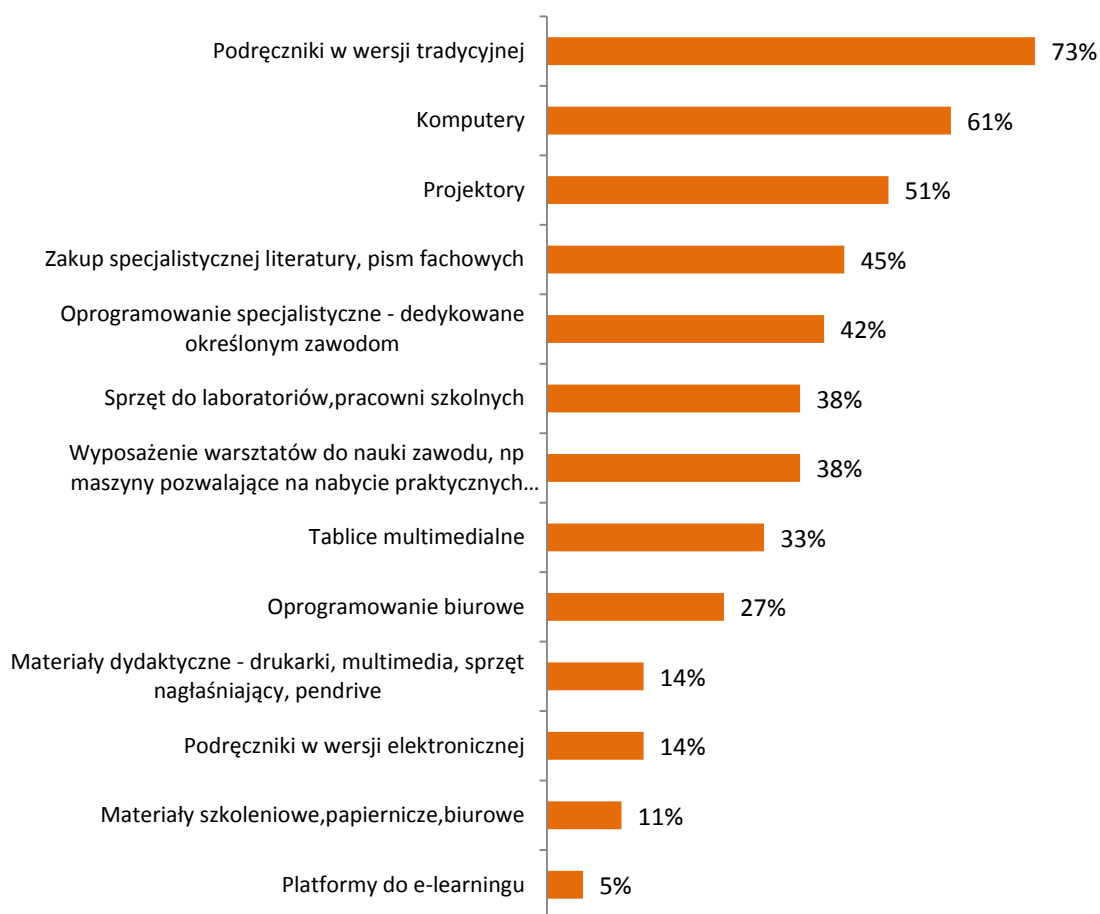
W realizowanych projektach przewidziano zazwyczaj dwa komponenty: "twardy" (poprawiający zaplecze infrastrukturalne danej placówki) i "miękki" (bezpośrednio związany z działaniami edukacyjnymi).

Wykres 7. Tematyka i zakres realizowanych projektów (N=387)

W badanej populacji 86% beneficjentów Działania 9.2 uzyskało dofinansowanie na zakup materiałów dydaktycznych - zwykle były to zakupy podręczników (73%) lub specjalistyczna literatura (45%). W przypadku 61% badanych projektów zakupiono komputery, zaś w nieco ponad połowie (51%) – projektory. Specjalistyczne, dedykowane oprogramowanie zakupiono w przypadku 42% analizowanych działań. W jednej trzeciej realizowanych projektów zakupiono dodatkowe wyposażenie zaplecza technicznego szkolnych warsztatów lub laboratoriów. Opisane zakresy projektów przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Rodzaje zakupionego sprzętu i materiałów dydaktycznych (N=332)

Na wykresie pominięto kategorie wymienione przez mniej niż 1% respondentów.

W zakresie działań "miękkich", do najbardziej popularnych należały dodatkowe zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych (73% badanych projektów), dodatkowe zajęcia dydaktyczne lub specjalistyczne służące wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych (66% wskazań) oraz poradnictwo edukacyjno - zawodowe (53% wskazań).

W przypadku projektów obejmujących współpracę z przedsiębiorcami, największą grupę stanowiły te, które dotyczyły praktyk w zakładach pracy (28% wskazań). Staże w zakładach pracy były już zdecydowanie mniej popularne – zdecydowało się na nie jedynie 8% beneficjentów. Wśród badanych projektów zdarzały się też inne (niż staże i praktyki) formy współpracy z przedsiębiorcami. Na takie projekty wskazało 11% beneficjentów; w przypadku większości z nich projekty obejmowały wyjazdy studyjne do zakładów pracy. Warto przy tym zaznaczyć, że dzięki dofinansowaniu dostęp do praktyk u pracodawców (dla 49% projektów), staży (dla 44%) oraz innych form współpracy (dla 60%) był większy niż przed projektem.

Projekty obejmujące współpracę z przedsiębiorcami były silnie zróżnicowane terytorialnie. W województwach: lubelskim, łódzkim, podlaskim, zachodniopomorskim (około 42% projektów) oraz

kujawsko-pomorskim (38%) najczęściej realizowano działania, w których zakres wchodziły praktyki w przedsiębiorstwach, natomiast staże przede wszystkim w województwach: podlaskim (14%), małopolskim i lubuskim (po 13%).

Realizowano także projekty, które obejmowały inne formy współpracy (wyjazdy studyjne do zakładów pracy, warsztaty i spotkania z pracodawcami, dodatkowe kursy i egzaminy w zakładach pracy). Szczególnie były one popularne w województwie małopolskim i kujawsko-pomorskim (odpowiednio 26% i 25%) oraz warmińsko-mazurskim i pomorskim (w obu województwach poniżej 20% projektów). Program zakładał możliwość realizacji kilku form współpracy jednocześnie, jednak z tej możliwości skorzystało niewielu beneficjentów (przeciętnie zaledwie 9% projektów). Pozytywnie wyróżniały się pod tym względem województwa: lubuskie (26%), kujawsko-pomorskie (19%) i małopolskie (18%).

Tabela 9. Projekty realizowane we współpracy z przedsiębiorstwami według województw

	Praktyki	Staże	Inne niż praktyki i staże formy współpracy z przedsiębiorcami	Odsetek projektów z więcej niż jednym komponentem współpracy z przedsiębiorcami
Ogółem (N=387)	28%	8%	11%	9%
LUBUSKIE (N=8)	25%	13%	13%	26%
KUJAWSKO-POMORSKIE (N=16)	38%	0%	25%	19%
MAŁOPOLSKIE (N=23)	22%	13%	26%	18%
MAZOWIECKIE (N=15)	27%	7%	7%	14%
PODLASKIE (N=21)	43%	14%	14%	14%
WARMIŃSKO-MAZURSKIE (N=46)	26%	11%	17%	13%
ŁÓDZKIE (N=24)	42%	8%	8%	12%
POMORSKIE (N=33)	24%	6%	18%	12%
ZACHODNIOPOMORSKIE (N=24)	42%	4%	13%	9%
LUBELSKIE (N=24)	42%	4%	8%	8%
PODKARPACKIE (N=29)	34%	7%	7%	7%

DOLNOŚLĄSKIE (N=18)	22%	6%	0%	6%
WIELKOPOLSKIE (N=28)	11%	11%	4%	5%
OPOLSKIE (N=25)	40%	4%	4%	4%
ŚWIĘTOKRZYSKIE (N=33)	9%	12%	9%	3%
ŚLĄSKIE (N=20)	15%	0%	5%	0%

58% beneficjentów współpracowało również z instytucjami rynku pracy, głównie z urzędami pracy (36%), instytucjami szkoleniowymi (34%), sporadycznie z Ochotniczymi Hufcami Pracy (9%) i niepublicznymi agencjami zatrudnienia (4%). Najrzadziej współpraca z urzędami pracy miała miejsce w województwie zachodnio-pomorskim, wielkopolskim i warmińsko-mazurskim; najczęściej dolnośląskim, kujawsko - pomorskim oraz lubelskim, z Ochotniczymi Hufcami Pracy najliczniej w województwach lubuskim, podkarpackim i podlaskim; z niepublicznymi służbami zatrudnienia w kujawsko-pomorskim, śląskim i lubuskim, zaś z instytucjami szkoleniowymi w województwach małopolskim, zachodniopomorskim, opolskim i lubuskim.

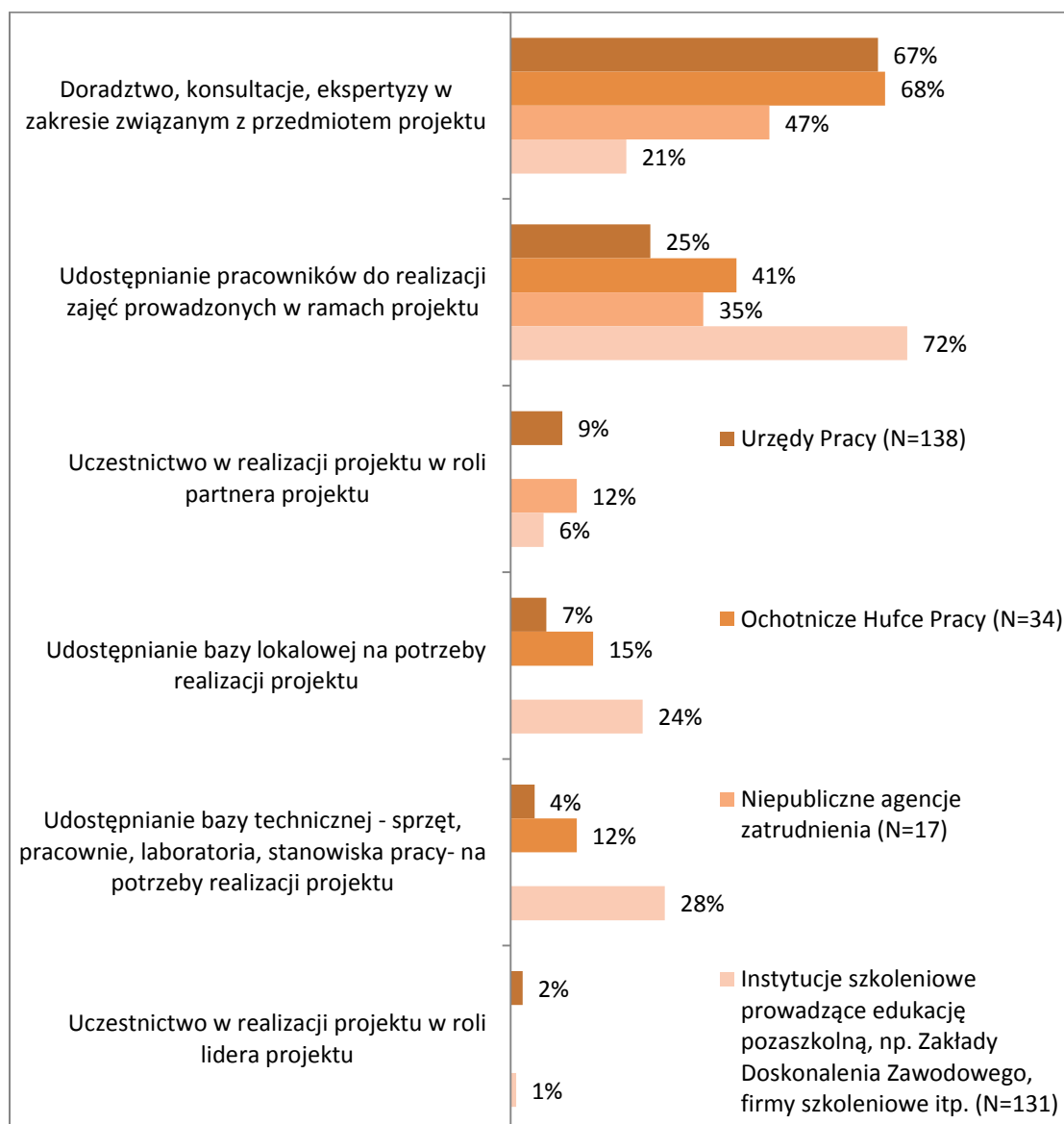
Tabela 10. Instytucje, z którymi współpracowali projektodawcy w ramach realizowanych działań

	N	Urzędy pracy	Ochotnicze Hufce Pracy	Niepubliczne agencje zatrudnienia	Instytucje szkoleniowe prowadzące edukację pozaszkolną	Żadne z wymienionych Nie wiem
Ogółem	387	36%	9%	4%	34%	42%
LUBUSKIE	8	43%	24%	10%	48%	33%
MAŁOPOLSKIE	23	41%	0%	3%	52%	34%
OPOLSKIE	25	36%	0%	0%	48%	36%
POMORSKIE	33	33%	13%	4%	37%	37%
DOLNOŚLĄSKIE	18	63%	6%	0%	13%	38%
PODLASKIE	21	33%	17%	4%	33%	38%
KUJAWSKO-POMORSKIE	16	56%	6%	22%	17%	39%
MAZOWIECKIE	15	39%	4%	0%	35%	39%
ŁÓDZKIE	24	43%	11%	4%	25%	39%
LUBELSKIE	24	46%	13%	0%	25%	42%
PODKARPACKIE	29	33%	17%	4%	38%	42%

WIELKOPOLSKIE	28	21%	3%	0%	39%	48%
ZACHODNIOPOMORSKIE	24	0%	0%	0%	50%	50%
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	46	24%	6%	3%	27%	55%
ŚLĄSKIE	20	30%	5%	15%	30%	55%
ŚWIĘTOKRZYSKIE	33	27%	13%	7%	13%	67%

Podobnie, jak w przypadku współpracy z przedsiębiorcami, w większości projektów nie tworzono nowych kontaktów na linii szkoła – instytucja rynku pracy, za wyjątkiem projektów realizowanych we współpracy z instytucjami prowadzącymi edukację pozaszkolną, z którymi to większość placówek wcześniej nie współdziałała. Wspólne działania obejmowały głównie doradztwo, konsultacje i ekspertyzy, często podmioty współpracujące ze szkołami udostępniały pracowników do prowadzenia zajęć lub bazę lokalową (główny obszar współpracy z instytucjami szkoleniowymi).

Wykres 9. Rola instytucji, z którymi współpracowali projektodawcy

Niewiele projektów stanowiły te, które dotyczyły wdrażania innowacji organizacyjnych. Prawdopodobnie wiązało się to z niewielkim doświadczeniem we wdrażaniu innowacji przez beneficjentów lub z wymogami dotyczącymi konceptualizacji planowanych działań. Wprowadzenie nowych form nauczania dotyczyło 30% beneficjentów; modyfikację programu nauczania wdrożyło 12%, a nowe kierunki kształcenia – tylko 10%. W efekcie realizacji niewielkiej liczby projektów wprowadzono nowe formy oceniania uczniów, programy lub narzędzia efektywnego zarządzania placówką oświatową (odpowiednio 9 i 4%) – przy czym w przypadku tych ostatnich 6 województw w ogóle nie realizowało projektów z nimi związanych (patrz tabela poniżej).

Tabela 11. Działania prowadzone w ramach projektów dofinansowanych w ramach Działania 9.2 w poszczególnych województwach

	N	Wyposażenie w materiały dydaktyczne	Dodatkowe zajęcia pozalekcyjne lub pozaszkolne ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych	Dodatkowe zajęcia dydaktyczne lub specjalistyczne służące wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych	Poradnictwo edukacyjne - zawodowe	Doradztwo i opieka pedagogiczno-psychologiczna	Wprowadzenie nowych form nauczania	Praktyki w zakładach pracy	Badania naukowe, analizy, diagnozy w obszarze szkolnictwa zawodowego	Modyfikacja programu nauczania na istniejących w szkole kierunkach kształcenia	Inne niż staże i praktyki formy kształcenia w zakładach pracy	Wprowadzenie nowych, dotychczas nieobecnych w szkole kierunków kształcenia	Wprowadzenie nowych form oceniania uczniów	Staże w zakładach pracy	Wprowadzenie programów lub narzędzi efektywnego zarządzania placówką oświatową
Ogółem	387	86%	73%	66%	53%	44%	30%	28%	12%	12%	11%	10%	9%	8%	4%
Dolnośląskie	18	50%	33%	39%	44%	22%	28%	22%	56%	11%	0%	11%	0%	6%	11%
Kujawsko-pomorskie	16	94%	94%	94%	81%	75%	44%	38%	6%	13%	25%	13%	13%	0%	6%
Lubelskie	24	83%	63%	67%	58%	58%	29%	42%	17%	21%	8%	25%	21%	4%	8%
Lubuskie	8	75%	100%	75%	63%	25%	25%	25%	13%	13%	13%	38%	25%	13%	13%
Łódzkie	24	83%	75%	75%	63%	50%	54%	42%	21%	4%	8%	8%	8%	8%	4%
Małopolskie	23	91%	74%	83%	57%	52%	35%	22%	0%	9%	26%	9%	4%	13%	0%
Mazowieckie	15	80%	80%	67%	33%	40%	27%	27%	7%	27%	7%	13%	7%	7%	0%
Opolskie	25	88%	68%	64%	52%	32%	16%	40%	4%	4%	4%	8%	4%	4%	4%
Podkarpackie	29	100%	66%	69%	55%	34%	31%	34%	7%	17%	7%	7%	3%	7%	0%
Podlaskie	21	95%	71%	86%	67%	57%	24%	43%	10%	14%	14%	5%	10%	14%	5%

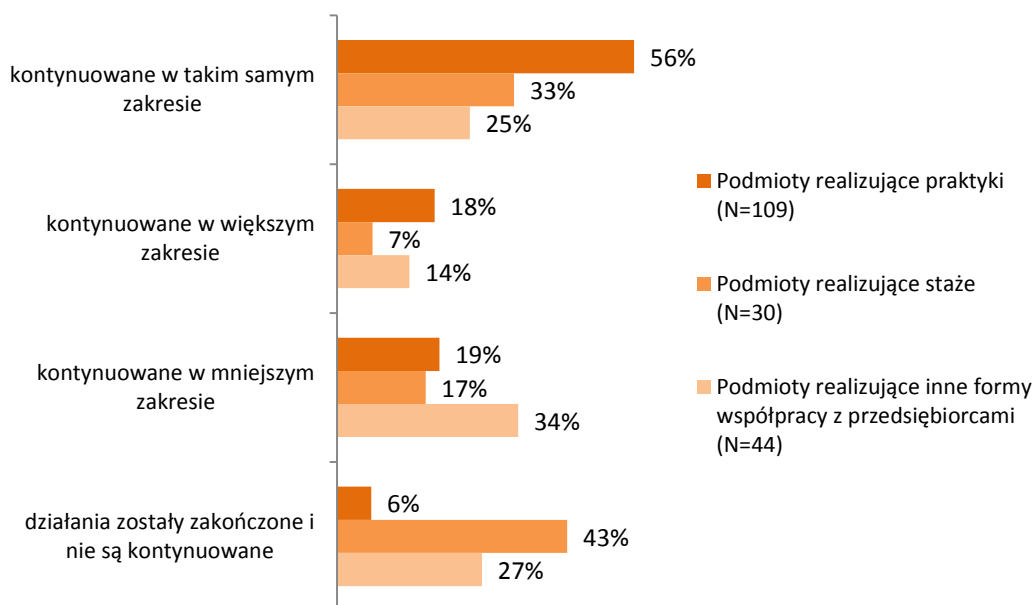
Pomorskie	33	79%	70%	52%	42%	36%	30%	24%	15%	15%	18%	12%	12%	6%	3%
Śląskie	20	85%	75%	60%	50%	50%	15%	15%	10%	10%	5%	5%	5%	0%	0%
Świętokrzyskie	33	94%	76%	64%	52%	33%	15%	9%	9%	9%	9%	12%	3%	12%	0%
Warmińsko- mazurskie	46	91%	76%	76%	46%	46%	41%	26%	11%	4%	17%	7%	11%	11%	7%
Wielkopolskie	28	75%	79%	36%	50%	46%	36%	11%	14%	14%	4%	0%	18%	11%	4%
Zachodnio- pomorskie	24	88%	79%	63%	50%	50%	29%	42%	8%	17%	13%	13%	0%	4%	0%

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników badania CATI

Trwałość projektów

Większość badanych beneficjentów kontynuowała działania rozpoczęte w ramach uzyskanego dofinansowania. W przypadku dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych lub specjalistycznych (służących wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych) – 80%, doradztwa i opieki pedagogiczno-psychologicznej – 81%, wprowadzenia dodatkowych zajęć pozalekcyjnych ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych (np. znajomości języków obcych, technologii informacyjnych, przedsiębiorczości) – 77%, poradnictwa edukacyjno – zawodowego – 81%, wprowadzenia nowych, dotychczas nieobecnych w szkole kierunków kształcenia – 71%, modyfikacji programu nauczania na istniejących w szkole kierunkach kształcenia – 82%. W przypadku praktyk ponad 90% beneficjentów kontynuowało działania, a w przypadku staży w zakładach pracy – mimo, iż odsetek ten był niższy, wyraźnie przekraczał połowę badanych beneficjentów (57% wskazań). W przypadku zaprzestania działań, które były objęte wsparciem, za powód podawano brak środków finansowych na kontynuację. Zakres kontynuacji realizowanych w ramach Działania 9.2 projektów dotyczących współpracy z przedsiębiorcami przedstawia poniższy wykres.

Wykres 10. Trwałość realizowanych w ramach Działania 9.2 projektów

Te spośród projektów, które były kontynuowane po formalnym zakończeniu finansowania w ramach Działania 9.2 obejmowały ten sam zakres czynności, który objęty był wsparciem. Jedynie w niewielkiej liczbie przypadków kontynuowanych projektów ich zakres został rozszerzony.

Ocena projektów

W badanej populacji przeważały pozytywne opinie na temat możliwości realizacji projektów w ramach Działania 9.2, niezależnie od typu realizowanego projektu. Podkreślano znaczenie wsparcia w kontekście oddziaływania zarówno na ofertę kształcenia i funkcjonowanie szkoły, jak i kompetencje uczniów, a w efekcie podniesienie ich atrakcyjności na rynku pracy.

W połowie projektów wystąpiły nieplanowane efekty, najczęściej pozytywne (79%), pokazujące na duże zainteresowanie zajęciami ze strony uczniów, zwiększenie wskaźnika zdawalności egzaminów końcowych czy też wzrost atrakcyjności oferty edukacyjnej.

Wykres 11. Pozytywne efekty realizowanych projektów (N=177)

Badani przedsiębiorcy rzadziej od przedstawicieli innych grup korzystnie lub bardzo korzystnie oceniali wpływ projektu na dostosowanie oferty szkoły/placówki oświatowej do potrzeb rynku pracy. Wśród tej grupy beneficjentów oceny pozytywne wskazywane były przez 63% respondentów, podczas gdy w innych grupach od 70% do 76% ocen pozytywnych. Przedsiębiorcy podobnie oceniali także wpływ projektów na poprawę praktycznych umiejętności zawodowych uczniów. Pozytywne oceny w tym zakresie wyrażało 73% przedsiębiorców, podczas gdy w innych grupach beneficjentów odsetek pozytywnych odpowiedzi wahał się od 78% do 88%. Oceny siły pozytywnego wpływu realizowanych projektów na poszczególne zadania dotyczące kształcenia przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Wpływ realizowanego projektu na zadania w zakresie kształcenia

Rekomendacje

Pomimo, że badanie zostało zaprojektowane jako wprowadzenie do właściwych badań ewaluacyjnych, mające służyć wstępnemu „rozpoznaniu” tematu, jego wyniki już dostarczają informacji nt. przebiegu wdrażania Działania 9.2 w regionach, typów najpopularniejszych i tych najmniej popularnych projektów obejmowanych dofinansowaniem oraz zagrożeń w osiągnięciu wskaźników realizacji działania w skali kraju. Warto jednakże zauważyć, że chociaż wyniki badania ilościowego ujawniają bardzo wysoki poziom satysfakcji beneficjentów ze zrealizowanych działań, brak oceny dokonanej ze strony uczniów oraz ze strony pracodawców nie pozwala na jednoznaczną ocenę tych projektów. Bardziej pogłębiona analiza czynników decydujących o wieloletniej współpracy bądź o braku współpracy szkolnictwa zawodowego i pracodawców wymagać będzie włączenia w ocenę tego obszaru również takich interesariuszy, jak organy prowadzące szkoły, dyrektorzy placówek oświatowych, kadra pedagogiczna.

Przeprowadzone badanie pozwala na sformułowanie następujących wniosków i rekomendacji:

- To nie sama konstrukcja Działania 9.2 zdecydowała o niskiej osiągalności zakładanych wartości docelowych wskaźników (zwłaszcza odnoszącego się do współpracy z przedsiębiorcami), ale zbyt ambitne (czasem nierealistyczne) założenia. Stąd też przystępując do realizacji analogicznych programów w przyszłości niezbędne jest przeprowadzenie badań i analiz danych zastanych, które służyłyby m.in. weryfikacji popytu na

określone działania. Badania i analizy powinny obejmować zarówno beneficjentów, jak i przedsiębiorców, gdyż ci mogą charakteryzować się relatywnie niską skłonnością do współpracy ze szkołami lub stawać przed barierami uniemożliwiającymi lub utrudniającymi taką współpracę.

- W dokumentacji konkursowej powinno się stosować bardziej szczegółowe wytyczne opisujące projekty pożądane z punktu widzenia przyjętych celów strategicznych regionu. Poprzez formułowanie konkretnych oczekiwań dotyczących perspektywicznych kierunków kształcenia/zawodów, można by było zminimalizować w pewnym stopniu ryzyko realizowania projektów, które jedynie na poziomie ogólnym wpisują się w oczekiwania, a w rzeczywistości nie przynoszą do placówek wdrażających poszczególne rozwiązania istotnych nowości. Takie przypadki w organizowanych w latach 2008-2011 konkursach miały miejsce, jednak nie było to częste zjawisko.
- Warto przyjrzeć się kryteriom dostępu (minimalnym kryteriom, jakie musi spełniać projekt) w celu ich zaostrenia. Zazwyczaj w konkursach ograniczały się one do kwestii formalnych, a oczekiwania merytoryczne były wyrażane na poziomie kryteriów strategicznych. Jak pokazały wyniki badania, prowadzone w projektach działania nie zawsze były powiązane z kryteriami strategicznymi (choć te zwykle zwiększały prawdopodobieństwo wystąpienia określonych działań). Uwzględnienie w kryteriach dostępu części oczekiwań merytorycznych dawałoby pewność, że najbardziej oczekiwane działania zostaną uwzględnione przez projektodawców, czyli stworzy to *de facto* obowiązek uwzględnienia danego zagadnienia (np. współpracy przy wdrażaniu programu rozwojowego) w każdym składanym w konkursie projekcie.
- Wydaje się, że trzeba ponownie rozważyć zasadność adresowania/premiowania wsparcia do grup defaworyzowanych, zwłaszcza uczniów niepełnosprawnych, uczniów szkół specjalnych, szkół specjalnych (m.in. oceniając wielkość tych populacji w regionie). W analizowanych konkursach liczne były przypadki, gdy premiowano projekty kierowane do takich grup, jednak nie przełożyły się one na zainteresowanie projektodawców przygotowaniem działań pod kątem tych grup.
- Należałoby premiować te projekty, które obejmują podmioty nie posiadające wcześniej dużego doświadczenia z działaniami obejmującymi nawiązywanie współpracy. Analiza wyników badania pokazuje bowiem, że wsparcie trafiało często do placówek doświadczonych, samodzielnie prowadzących w przeszłości podobne działania. Można więc wywnioskować, że w tym aspekcie Działanie 9.2 nie stanowiło wyraźnego impulsu dla zawiązywania współpracy pomiędzy nowymi podmiotami, mimo że było wyraźnym stymulantem dla poszerzania grupy uczniów objętych wsparciem (dzięki POKL więcej uczniów skorzystało z działań objętych projektami).
- W przypadku działań związanych z doradztwem edukacyjno-zawodowym warto zwiększyć nacisk na przedsięwzięcia związane z nabywaniem przez nauczycieli uprawnień doradców. Biorąc pod uwagę, że w ramach realizowanych projektów rzadko doszkalano w tym zakresie kadrę pedagogiczną, a najpoważniejszym zagrożeniem dla trwałości projektów był brak

środków na kontynuację działań, nabycie przez nauczycieli kwalifikacji doradcy ten problem by częściowo rozwiązywało.

- Zakładając, że środki z Działania 9.2 mogą być przeznaczone w równym stopniu na rozwój współpracy szkolnictwa zawodowego z pracodawcami, jak i na podniesienie jakości pracy samych placówek, warto zastanowić się nad położeniem większego nacisku na działania obecnie cieszące się niską popularnością, takie jak: wdrażanie programów lub narzędzi efektywnego zarządzania placówką oświatową, modyfikacja programów nauczania, nowe systemy oceniania. Do końca 2011 roku działania te były realizowane rzadko, a biorąc pod uwagę bardzo pozytywne opinie respondentów, którzy je wdrażali, mogłyby one stanowić uzupełnienie dotychczas przeprowadzonych przedsięwzięć.